

Przedmiot: Rozwijanie wrażliwości artystycznej dziecka.

Prowadząca: K.Brzozowska

Zjazdy: 26.05.2020

Temat: Rysowane wierszyki – sposoby zainteresowania dziecka wierszem. - 3 godz.

Ważną wartością, która tkwi w małych formach scenicznych, jest potrzeba współpracy w grupie. Podczas inscenizacji uspołecznienie dzieci dokonuje się samoistnie. Dzieci uczą się rozumienia pojęć: my, nasz, a nie tylko: ja, moje. Sytuacje wychowawcze, jakie stwarzają inscenizacje, przygotowują dzieci do przystosowywania się do otaczającej je rzeczywistości poprzez naturalne kontakty społeczne.

Dzieci trzeba nauczyć właściwego posługiwania się głosem, dlatego nauczycielka opracowuje system ćwiczeń w formie zabawowej, pomagający dzieciom w praktycznym przyswojeniu sobie umiejętności poprawnego operowania brzmieniem głosu, doskonałą wymową, wyraźną dykcją i dobrze uregulowanym oddechem. Pomocne tu mogą być takie ćwiczenia jak: wciąganie powietrza i mówienie, liczenie na zatrzymanym oddechu, (kto powie najdłuższe zdanie, najdłużej będzie liczył), wachanie kwiatów rosnących wysoko, zabawa w sylaby itp.

Szerzej o małych formach scenicznych przeczytasz w książce J. Awgulowej, W. Świątek: *Małe formy sceniczne w pracy przedszkola*. WSiP, Warszawa 1982.

Słowom i ruchowi najczęściej towarzyszy muzyka, która pobudza wyobraźnię, podsuwa rytm, porządkuje ruch. Wywołuje też określony nastrój, dzieci lubią słuchać różnych rytmów i odróżniać cechy charakterystyczne słyszanych dźwięków.

W pracy z małymi dziećmi wykorzystuje się słuchanie krótkich opowiadań, wierszy, tekstów inscenizowanych, opanowywanie umiejętności samodzielnego oglądania książek, obcowania z artystyczną ilustracją. Obrazki stosowane w pracy z małym dzieckiem muszą posiadać wiele elementów (jednak bez przeładowania szczegółami), odpowiednią wielkość, bogatą treść, układ kilkuplanowy. Wybierając ilustracje do pracy z dzieckiem należy brać pod uwagę:

- wiek i możliwości percepcyjne dziecka,
- artystyczne i wychowawcze wartości,
- realizm przedstawianych sytuacji,
- kolorystykę.

Ilustracja ułatwia percepcję utworów literackich, wzbogaca słownictwo, pomaga dziecku w kojarzeniu nowego wyrazu z odpowiednim komponentem obrazu, rozwija jego wyobraźnię i spostrzeżenia, uzupełnia obserwację rzeczywistości.

W pracy z dziećmi od 0 – 4 lat wybór właściwej książki jest sprawą tak samo ważną jak dobór odpowiednich form i metod. Praca z ilustracją prowadzona jest najczęściej indywidualnie lub w małych grupach.

Podobnie jak w innych zajęciach, w pracy z książką występują trzy podstawowe formy:

- kontakty indywidualne,
- kontakty z niewielkim zespołem dzieci,
- zajęcia z całą grupą [2, s. 239].

W kontakcie dziecka z książką istnieje duże zróżnicowanie czasowe. Wrażliwość emocjonalna, potrzeba ruchu i zabawy, częstej zmiany pozycji ciała, brak umiejętności koncentracji uwagi, krótkotrwałe zaciekawienie, niewielki zasób pojęć i doświadczeń, to cechy, które mają wpływ na częstość i długość kontaktów z literaturą. U dzieci nadpobudliwych psychoruchowo kontakt z książką jest krótkotrwały, zmienny i powierzchowny lub zmienny, ale połączony z dokładnym oglądaniem i komentarzem. Natomiast dzieci zrównoważone emocjonalnie i o obniżonej nieznacznie pobudliwości długo i wnikliwie przeglądają tę samą książkę, bądź zmiennie, ale w połączeniu z dokładnym oglądaniem i komentarzem. Dłuższe zajęcia z całą grupą, trwające 10 – 15 min. dopuszcza się dopiero w wieku 3 – 4 lat.

Takie zachowania dzieci w czasie ich kontaktu z książką są wynikiem indywidualnych różnic rozwojowych. Zależą od charakteru, poziomu wiedzy o otaczającej rzeczywistości

społecznej, przyrodniczej, technicznej, spostrzegawczości i stopnia opanowania umiejętności procesu analizy i syntezy.

W grupach 3 - 4 latków praca z książką opiera się przede wszystkim w kontaktach indywidualnych i w małych zespołach.

Dla trzylatków przewidziano słuchanie krótkich opowiadań, wierszy i tekstów inscenizowanych, opanowanie umiejętności samodzielnego oglądania książek, obcowanie z artystyczną ilustracją. W grupie czterolatków ważną sprawą jest kształtowanie umiejętności wypowiedzi na temat ilustracji w książkach, krótkich wierszy, poznawanie wartościowych utworów budzących wrażliwość na dobro i zło.

Różnorodność i bogactwo metod zainteresowania dzieci książką zależy w dużym stopniu od własnych pomysłów i zaangażowania wychowawcy. Mogą to być opowiadania i rozmowy ilustrowane zabawą, kukielką, obrazkiem, wiązanie treści książki z obserwacjami z najbliższego otoczenia społecznego i przyrodniczego dziecka. Opiekunka powinna uwzględnić przede wszystkim potrzeby rozwojowe małego dziecka, jego wrażliwość nerwową, upodobanie do pogodnych w nastroju i formach utworów. Sama książka, czytany lub referowany tekst, oglądanie ilustracji jest punktem wyjścia do planowania cyklu zabaw i zajęć oraz swobodnej twórczości dziecka. W młodszych grupach wiekowych, książka wiąże się z działaniem, przenika różne formy dziecięcej aktywności, ale stopniowo znaczenie tekstu staje się coraz większe, a rola pomocy maleje.

W pracy z małymi dziećmi istnieją również formy, gdzie kontakt z książką odgrywa rolę drugoplanową, jest tylko tłem dla rozwijania artystyczno – technicznej działalności, może służyć w pracy nad sprawnością mięśni, narządów mowy lub może stanowić temat audycji radiowej. Praca wychowawczyni z książką stanowi stałe poszukiwanie form zbliżenia dzieci do literatury, do umiejętnego korzystania z jej wychowawczych walorów. Nauczycielka w takich sytuacjach powinna systematycznie pracować nad sobą, a wtedy na pewno dzięki stosowaniu odpowiednich form i coraz to nowych atrakcyjnych metod doprowadzi do tego, że literatura dziecięca stanie się nieodłącznym towarzyszem zabaw i zajęć dzieci.

Stymulowanie językowych umiejętności, budzenie zaciekania językiem, wyzwalanie radości mówienia i chęci dzielenia się uwagami, to założenia wspomagania kompetencji językowych dziecka.

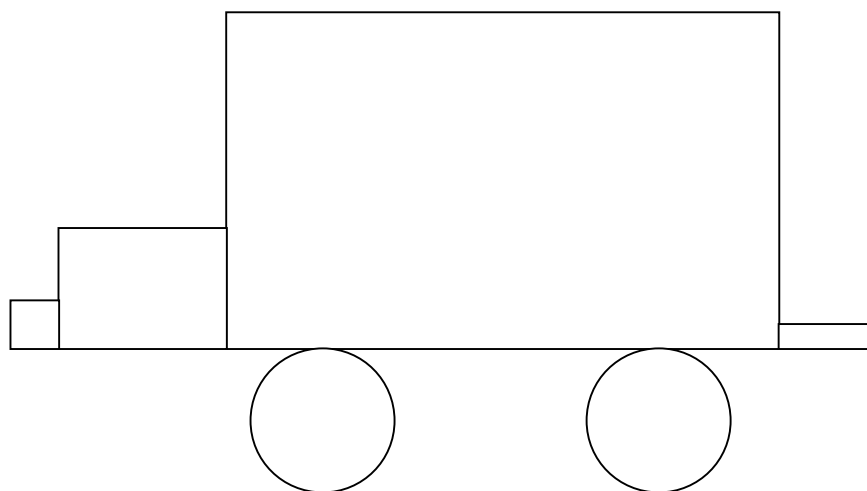
Nieocenione w nauce mówienia są rymowanki – proste wierszyki i wyliczanki, czyli utwory pisane mową wiązaną i posiadające strukturę metryczną, której nie posiada proza. Już dzieci półtoraroczne i starsze chętnie słuchają wierszy indywidualnie lub w małych grupach. Poezję można wykorzystać w sposób następujący:

- czytać wiersz do słuchania,
- uczyć wiersza na pamięć,
- wykorzystać poezję do ćwiczeń wymowy,
- wykorzystać wiersze do prostych zabaw inscenizowanych,
- wykorzystać wiersze w określonych sytuacjach, okazjach i uroczystościach.

Maluchy z powodzeniem uczą się krótkich i prostych wierszy na pamięć. Nauka wiersza może przebiegać następująco:

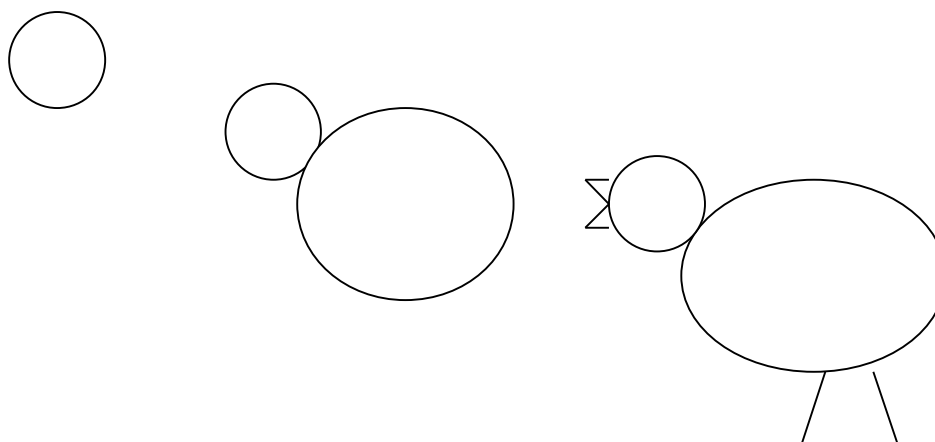
- zapoznajemy dzieci z treścią wiersza poprzez kilkakrotną recytację,
- wyjaśniamy wyrazy i zwroty niezrozumiałe,
- powtarzamy tekst 2 – 3 krotnie, stawiając przed każdym powtórzeniem zadanie wymagające analizy treści utworu, np.: Dlaczego Jaś się cieszył?; Co znajdowało się w zaczarowanej skrzyni?,
- utrwalamy wiersz poprzez powtarzanie indywidualnie lub w grupkach 2 – 3 osobowych z podziałem na role, powtarzaniem refrenu, wybranych urywków, powtarzających się słów,
- zespołową recytacją (w przypadku, gdy większość dzieci dobrze opanowała wiersz).

Łączenie tekstów rymowanych ze wskazywaniem odpowiednich przedmiotów bawi i jednocześnie uczy dzieci. Wielokrotne powtarzanie tekstów pozwala poznawać nowe słowa, doskonale ćwiczy pamięć i orientuje dziecko w schemacie własnego ciała.

Rys. 2. Przykład rysowanego wiersza, rozwijającego aktywność mowną dziecka [4, s.251]

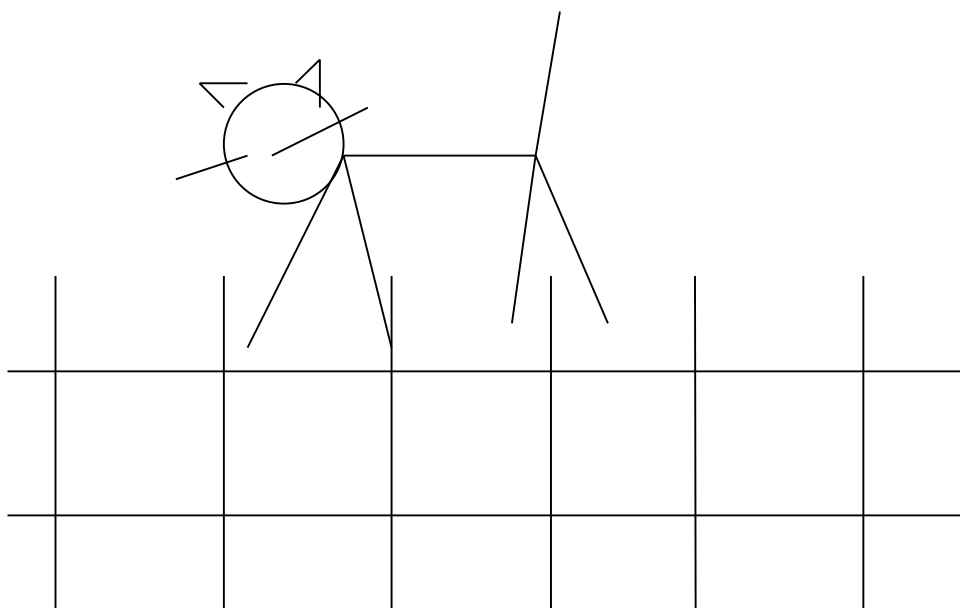
Uwrażliwianie dzieci na rytm należy rozpocząć od zwrócenia uwagi na wszelkie sytuacje, w których pojawia się miarowy ruch i odgłos: miarowe tykanie zegara, spadanie kropeł deszczu, odgłos kroków. Najmłodsze dzieci będą je naśladować na zasadzie echa. Już u niemowląt pojawia się najprostsza, samorodna forma rytmicznego gaworzenia. U dzieci dwuletnich są to rytmiczne słowa w trakcie zabawy. Połączeniem słowa z odpowiednio dostosowaną formą graficzną są rysowane wierszyki. Kreślenie symboli desygnatów z równoczesną recytacją prostych tekstów rymowanych zmusza dziecko do śledzenia ruchu i słuchania tekstu. Wielokrotność powtórzeń sprzyja wymawianiu przez dziecko początkowo ostatnich sylab w wersach, a potem wybranych wyrazów i w efekcie recytowaniu całego tekstu.

Rys. 3. Przykład rysowanego wiersza, rozwijającego aktywność mowną dziecka [4, s.250]

Rysowane wierszyki dla dzieci są typową formą rysunku narastającego, związanego ze słowem. Początkowo kreski rysuje rodzic lub opiekunka dziecka. Później dzieci same podejmują tę czynność, tworząc rysunki dla własnych potrzeb, recytowanych wierszy lub śpiewanych piosenek [4, s. 249]. Dzieci bardzo lubią tę formę zabawy, niezależnie od wieku. Rysowane wierszyki bawią, uczą korzystania ze słowa mówionego. Prosty schematyczny rysunek stwarza możliwość kojarzenia słowa z elementem graficznym. Zabawa słowem poparta aktywnością ruchową wyrabia nowe, niezbędne umiejętności dla globalnego rozwoju dziecka. Jest to współzależność, której nie należy bagatelizować. Dzięki treningowi małej motoryki następuje usprawnienie precyzyjnych ruchów ręki, niezbędnych do nauki pisania. Ćwiczenia dużej motoryki, wyrabiające płynność, zręczność, gibkość, zmysł równowagi, wdrażają do zaradności i odwagi.

Jedną z form usprawniania wymowy są znane dzieciom wyliczanki. Wyliczanki pozwalają zachować melodię, akcent i rytm, a więc prozodyczne elementy wypowiedzi, co jest istotne dla mówienia, a przy tym eliminują lęk przed mówieniem. Wyliczanek nie śpiewa się, ale też się ich nie mówi. Ich muzyka jest czymś pośrednim między piosenką, a mową. Wyliczanki mają swoiste rytmy i rymy. One sprzyjają zapamiętaniu tekstu, często niezrozumiałego, ćwiczą umiejętność wybrzmiewania trudnych zbitek wyrazowych i pozwalają poznawać nowe wyrazy. Wylicza się akcentując mocno co drugą (pierwszą, trzecią, piątą, siódmą, dziewiątą, itd.) sylabę. Można nimi mierzyć czas, ilość przedmiotów, pracę. Matematyczne wyliczanki zapoznają dziecko dodatkowo z cyframi i liczeniem. Wyklepana trzykrotnie formułka może mierzyć czas np. gotowania. Przykłady wyliczanek dla dzieci znajdziesz w książce K. Pisarkowej: *Wyliczanki polskie*. Ossolineum, 1988.

Rys. 4. Przykład rysowanego wiersza, rozwijającego aktywność mowną dziecka [4, s.252]

Kiedy dziecko nie zna jeszcze wszystkich potrzebnych mu wyrazów z języka ojczystego, tworzy swoje własne. Gdy coś upadnie, mówi: bęc. Przebiega pies, dziecko woła: hau, hau, naśladowując głos psa. Naśladowanie zasłyszanych odgłosów własnym głosem nazywa się onomatopcją, czyli zleksykalizowanym tworem językowym. To one zastępują pierwsze wyrazy małego dziecka i pozwalają na werbalne kontakty z osobami z najbliższego otoczenia.

Sylaby, które powtarza maluch stanowią podstawę późniejszych słów. Do poszerzania podstawowego słownictwa dzieci służą także zabawy paluszkowe. Są one prostym sposobem nawiązania kontaktu z maluchem, który jeszcze nie mówi, a jednocześnie sprzyjają poznaniu różnych fragmentów ciała.

W pracy nad rozwojem mowy biernej i czynnej dziecka należy wykorzystywać różne techniki: czarodziejskiego worka, flanelografu, teatrzyku, obrazków, pracy z książeczką.

W zabawach typu: czarodziejski worek stosuje się drobne przedmioty codziennego użytku. Jest to nieodzowna pomoc zarówno do sprawdzania biernego słownika dziecka, jak też do ćwiczeń słuchu fonematycznego, utrwalania poprawnej wymowy głosek, rozwijania procesów poznawczych i kształtowania orientacji przestrzennej.

Opiekunka powinna dostarczać interesujących, bliskich treści, działających na uczucia, emocje dziecka i sprzyjających swobodnym i samorzutnym wypowiedziom. Wykazywać cierpliwość w słuchaniu, bez zbytnej ingerencji w formie uwag i pytań.

4.4.2. Pytania sprawdzające

Odpowiadając na pytania, sprawdzisz, czy jesteś przygotowany do wykonania ćwiczeń.

1. Jakie znasz najczęściej wykorzystywane sposoby zapoznawania dzieci z treścią utworu literackiego?
2. Jakie znasz sposoby inscenizowania tekstu literackiego?
3. Czy potrafisz wymienić kryteria doboru ilustracji do pracy z małym dzieckiem?
4. Jakie znasz formy organizacyjne pracy z książką lub czasopismem?
5. Wymień zadania stymulujące rozwój mowy dziecka?

4.4.3 Ćwiczenia

Ćwiczenie 1

Rysowanie według instrukcji słownej – ilustracji do wiersza [4, s. 253].

Sposób wykonania ćwiczenia

Aby wykonać ćwiczenie powinieneś:

- 1) przygotować kartkę i ołówek,
- 2) wysłuchać wiersza,
- 3) rysować poszczególne elementy, zgodnie z treścią recytowanego wiersza.

Wyposażenie stanowiska pracy:

- ołówek,
- kartka papieru.

Ćwiczenie 2

Przygotowanie do inscenizacji do ulubionej baśni.

Sposób wykonania ćwiczenia

Aby wykonać ćwiczenie powinieneś:

- 1) przypomnieć sobie ulubione baśnie z dzieciństwa,
- 2) podać odpowiedź na pytania:
  - Która baśń najbardziej Ci się podoba?,
  - Którą baśń chciałbyś przeżyć?,
  - Jaką postacią chciałbyś być w baśni?,
- 3) przygotować przedstawienie swoich wyobrażeń na kartonie za pomocą farb lub kredek,